

Een schreeuw in de nacht

Een schreeuw in de nacht

Jan Heres

Een schreeuw in de nacht

Copyright © 2015 Jan Heres

Auteur: Jan Heres

Druk: www.mijnbestseller.nl

Omslagontwerp: K.J. Heres

Vormgeving binnenwerk: J en K.J. Heres

Streekroman

ISBN 97 89 46254 4123

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

De trouwerij	7
Enkele jaren later	17
Het einde	23
De ommekeer	35
Verdrietige tijden	51
Een verschrikking	58
De arrestatie	66
Gevangen	75
Het leven in de gevangenis	83
De bruiloft	102
Het leven gaat door	111
Gart's nieuwe leven	123
Het leven	137
Een positieve wending	157
Plannen huwelijk	176
Twee bruiloften	203
De ontdekking	217

De Trouwerij

Het is een zonnige dag, in het jaar 1895 in midden Drenthe. Zoals vrijwel altijd is het rustig op de wegen. Nou, wegen kun je het eigenlijk niet noemen. Het zijn meestal zandpaden, met een karrenspoor in het midden. Alleen de hoofdwegen zijn verhard, maar in dit deel van de provincie, waar hele delen nog dun bevolkt zijn, zijn het eigenlijk alleen maar zandwegen.

Onder normale omstandigheden zijn de wegen vrij goed begaanbaar, maar bij extreem regenval zijn ze modderig, en dan is het moeilijk lopen en bij extreem droog en warm weer is het zand mul, en dat loopt ook niet gemakkelijk.

En daar in deze streek rijwielen niet voorkomen, te duur zijn, moeten ze wel lopen.

Auto's rijden hier bijna niet, misschien eens per jaar.

Alleen paard en wagen, voor het vervoer van de landbouw producten, maken het meeste gebruik van de zandwegen.

Eigenlijk is de periode dat de paden goed begaanbaar zijn maar erg klein. Maar daar is de bevolking allang aan gewend, je hoort ze er niet over klagen, ze weten niet anders.

Op zichzelf deert het de mensen niet.

Maar het kan gebeuren dat ze bij nacht en ontij naar het 'andere dorp' moeten, bijvoorbeeld als er

iemand met spoed een dokter nodig heeft. Dan moeten ze in het donker, want straatverlichting is er niet, over de zandwegen hun weg vinden.

Men noemt het altijd 'het andere dorp.' Het ligt zo'n vier kilometer van hun eigen dorp. Daar woont de dokter, daar staat de kerk en woont de dominee, en daar staat ook het gemeentehuis. Daar zijn winkels met meer artikelen dan in hun eigen dorp. Daar is het aanbod groter.

In hun eigen dorp zijn ook wel winkels, zoals een bakkerij, en een klein winkeltje waar men beperkt kleding kan kopen en wat andere belangrijke spulletjes, maar waar men niet alles kan krijgen wat men nodig heeft. Er is geen dokter, en er staat ook geen kerk.

Maar ook daar zijn ze in het dorp aan gewend, men weet niet anders, het is altijd al zo geweest, daar hoort men ze niet over klagen.

Ach, men noemt het een dorp, maar eigenlijk is het een streek. Vier boerderijen, waarvan één echt een grote hoeve is, de hoeve van Bruns, en verder wat kleine huisjes, arbeiderswoningen, sommige van steen, maar de meeste zijn nog hutten, opgebouwd van heideplaggen, zoals er nog steeds in dit deel van Drenthe aanwezig zijn.

Vandaag is het een mooie dag, de zon staat hoog aan de hemel, weinig wind, echt lekker weer.

Over het zandpad rijdt een boerenkar, getrokken door een paard, op weg naar het andere dorp. In de wagen zitten mensen gekleed in hun beste

kleren, ze zijn in een goede stemming. Want vanmiddag is het voor hen feest, ze hoeven niet te werken, het is voor deze mensen een belangrijke dag.

Ze gaan naar het gemeentehuis, voor een trouwerij.

De zoon van Post, Gart, gaat vandaag trouwen met Geesje, de dochter van Hijster. Het was de bedoeling dat men te voet zou gaan. Maar de boer waar Gart werkzaam is heeft gezegd: 'deze reis krijg je van mij cadeau, je hebt zo goed je best gedaan, ik rijd jullie naar het gemeentehuis.'

Meestal gaat alleen het bruidspaar naar het gemeentehuis, soms gaat er een hele familie mee. Zo ook bij Gart en Geesje, zij hebben de naaste familie meegenomen.

En zo gebeurt het dat de families als vorsten naar het andere dorp gereden worden. Het is voor hen dubbel feest, vanmiddag hoeven ze niet te werken en bovendien hebben ze vanavond feest, in café Baanders, daar wordt de bruiloft gevierd, en daar zien ze naar uit. Dit zijn echt hoogtepunten in hun doorgaans sobere leven. Want hun leven bestaat alleen uit werken, eten en slapen, en dan is zo'n feest echt welkom, dat doorbreekt de sleur.

Bijna was de trouwerij niet doorgegaan.

Want Gart dronk nogal veel, dat vonden de ouders van Geesje geen goede basis voor de toekomst van

hun dochter. Vooral in deze tijd, veel werkloosheid, onzekerheid over de toekomst. En er is steeds een oorlogsdreiging, niet direct in Nederland, maar je kunt nooit weten.

Maar Gart heeft plechtig beloofd niet meer te zullen drinken, en toen hebben de ouders van Geesje hun toestemming gegeven.

Gart en Geesje kennen elkaar al van de eerste schooldag.

Ook zagen ze elkaar geregeld in de kerk. Geesje een trouwe kerkgangster, Gart gaat alleen als hij zin heeft.

Ze zijn steeds een beetje gek op elkaar geweest, en op latere leeftijd soms zo nu en dan een beetje verkering. Wel met tussenposen, maar ze kwamen toch steeds weer bij elkaar.

En na de belofte van Gart niet meer te drinken, heeft Geesje gezegd: 'wij gaan trouwen.' Zo is het gegaan, en vandaag gaan ze trouwen

Eerder deze week hebben Gart en zijn vrienden een huisje gebouwd voor het aanstaande paar. Twee dagen hebben ze er hard aan gewerkt, en hun moeite is beloond, het is een degelijke woning geworden. Een woning zoals men ze veel ziet in dit deel van Drenthe, het is eigenlijk een hut, opgebouwd van heidezoden, ook het dak is bedekt met zoden.

Alleen een kleine raam in de voorgevel laat iets licht door, daardoor is het eigenlijk vrij donker

binnen. Maar zo zijn de meeste 'huizen' in dit dorp.

Binnen zijn een kamertje, een bedstee, en een gedeelte waar eventueel een geit een plaats kan krijgen, maar waar later bij een eventuele gezinsuitbreiding een slaapvertrek verwezenlijkt kan worden. Meer hebben ze voorlopig niet nodig. Ook is aan een tuintje gedacht, waar Gart zijn eigen aardappelen, bonen en andere groenten kan verbouwen. Al met al is het een echt Drentse arbeidershuisje geworden.

Boer Bruns, waar Gart werkzaam is, heeft ook zijn steentje bij gedragen, het huisje mocht op een gedeelte van een stuk land van de boer gebouwd worden. Maar mocht Gart ooit besluiten bij de boer weg te gaan, of dat hij ontslagen zou worden, moet hij de woning verlaten.

Maar daar maakt hij zich niet druk om, het bevalt hem reusachtig bij boer Bruns.

Intussen is het gezelschap bij het gemeentehuis gearriveerd.

De trouwplechtigheid is in een paar minuten gerealiseerd, en na het wederzijdse 'ja' woord, rijden ze terug naar hun dorp.

'Nu zijn we man en vrouw,' zegt Geesje, en knijpt Gart zachtjes in zijn arm, 'hopelijk krijgen wij een lang en gelukkig leven.' 'Ja we zullen proberen het

beste er van te maken,' zegt Gart. Even later rijden ze het dorp binnen.

Ze gaan nog gezamenlijk eten, en dan is het tijd om naar het café te gaan alwaar de bruiloft gehouden zal worden.

Er worden veel gasten verwacht, de wederzijdse families, veel vrienden, de buren, en ook boer Bruns is uitgenodigd, maar of hij zal komen daar twijfelt Gart wel een beetje aan.

Om zeven uur worden ze in het zaaltje van café Branders verwacht. En een paar minuten later zijn de meeste gasten gearriveerd. Het is een gezellige drukte, de meeste hebben een cadeau mee gebracht. Het zijn meestal nuttige spullen die ze nodig hebben in hun nieuwe woning.

Zoals potten en pannen, kopjes, bestek een koffiemolen. Ook een schilderij wordt aangeboden. Dat zijn meestal de cadeaus die gegeven worden.

Even is er hilariteit als de vrienden van Gart binnen komen met een geitje. Het is echt een welkom cadeau, immers als het geitje ouder is, hebben ze hun eigen melk, dat hoeven ze niet te kopen.

Oude Willem is ook aanwezig. Met zijn accordeon. Hij is bij elke bruiloft in het dorp aanwezig om muziek te maken. En hij kan er wat van. Waar Willem komt spelen is het altijd gezellig. Alleen, Willem lust graag een borrel, en weet niet van ophouden. Dat merkt men later op de avond wel

aan zijn spelen, hij vergeet zo nu en dan een akkoord.

Maar dat merkt men niet meer, want dan zijn de meeste in een bepaalde stemming. Een voordeel is wel, Willem rekent een laag tarief, voor slechts één gulden brengt hij vier uur vrolijke muziek. En meestal is de avond bij voorbaat geslaagd. Ook vanavond is het weer gezellig, er wordt veel gedronken, maar niemand is vervelend, ze vieren echt feest. De mensen hier moeten hard werken, dag in dag uit, en dan is een feest een welkome afleiding. Gart houdt zijn woord, hij drinkt niet, dit tot grote tevredenheid van Geesje en haar ouders. Dat het zo goed zou gaan hadden ze niet verwacht.

Tegen elf uur nemen de eerste gasten afscheid, men moet morgen weer werken, en dan moet men weer vroeg opstaan. Niet dat men hier tegen op ziet, maar het moet gebeuren. De mensen klagen hier niet over, ze weten niet anders, het is altijd al zo geweest.

Vermoeid, maar zeer voldaan gaan Gart en Geesje na afloop op weg naar hun huisje. Het geitje en de gekregen spullen gaan mee in de kruiwagen, een geschenk van boer Bruns. Na een kwartier komen ze bij hun woning aan.

Snel worden de spullen uitgeladen, het geitje komt in de schuur, waar het wat onwennig staat te blaten, het is voor haar ook allemaal nieuw.

Nu ze thuis zijn merken ze hoe moe ze zijn. Geen wonder dit was wel een zeer bewogen dag voor hen. Zoveel mensen, zoveel indrukken, dat hebben ze nog nimmer meegemaakt.

Ze maken zich klaar voor de nacht en duiken de nieuwe bedstee in, het ruikt er naar vers stro. Na een welterusten vallen ze in een diepe slaap. Ook het geitje is gaan liggen, voor haar was het ook een bijzondere dag.

Het is een heldere nacht, de maan komt op, en kijkt neer op een rustig dorp, waarvan de meeste inwoners in een diepe slaap verkeren.

De volgende morgen wordt het kersverse bruidspaar gewekt door het geitje, het staat te blaten, zij heeft honger. Ze staan op, Geesje maakt een boterham, zet een pot koffie, en samen gaan ze ontbijten. Dan beginnen ze met het inrichten van hun kamer, de gekregen cadeaus krijgen een plaats. Als dat gebeurd is kijken ze voldaan in het rond, het ziet er gezellig uit vinden ze. Het is eigenlijk niets bijzonders, de meeste arbeiderswoningen zijn zo ingericht.

Gart gaat de buitenkant een beetje bijwerken, en dan gaan ze naar de kerk.

Het is toch even wennen, ze zijn nu een echtpaar, en ze gedragen zich dan ook best een beetje onwennig, maar dat is maar even. Na de dienst gaan ze nog even bij hun wederzijdse ouders langs, even napraten over de vorige dag, over de

bruiloft, en de gekregen cadeaus. Hoe gezellig het wel was. En zo vliegt de zondag voorbij. Het is avond voor ze er erg in hebben. De volgende dag gaat Gart zoals gewoonlijk weer naar zijn werk.

Daar staat hem nog een verrassing te wachten.

Zijn collega's hebben een groot pakket voor hem, hij wordt weer gefeliciteerd met zijn huwelijk, dat hadden ze op de bruiloft ook al gedaan, en bieden hem een cadeau aan. Nieuwsgierig maakt Gart het pakket open, het is gereedschap. Een hamer een nijptang en een zaag. Het is niet nieuw, maar daar kijkt Gart niet naar.

Hij vindt het een goed idee, het doet hem goed. En gereedschap komt altijd van pas, dat kan hij best gebruiken.

Het was van de jongens als een grap bedoelt, hetgeen hij echt waardeert. Er worden nog wat grappen gemaakt over zijn trouwerij, waar men smakelijk om moet lachen.

Gart lacht mee, als een boer met kiespijn, maar hij vindt het best zo. Dan is het tijd om naar de akkers te gaan, het werk gaat door. Zwijgend gaan ze aan de arbeid, zonder mokken, het is nu eenmaal zo, ze weten niet anders.

Geesje is haar hutje een beetje aan het opruimen, niet dat het noodzakelijk is, maar door steeds het anders in te richten, probeert ze de meest mogelijke gezelligheid te krijgen. En het lukt haar ook nog, ze kijkt met voldoening het kamertje rond. Als ze ook de bloemen, gekregen van de

bakker, voor het kleine raampje plaatst, is het echt een gezellig kamertje.

Dat vindt Gart ook als hij 's avonds thuis komt.

'Je hebt het echt gezellig gemaakt hoor,' geeft hij haar als compliment.

Geesje lacht, dit doet haar goed.

Enkele jaren later

Het is enkele jaren later.

Gart werkt nog steeds bij boer Bruns, en mag het werk graag doen

Hij is nu al tien jaar met zijn Geesje getrouwd, en ze wonen nog steeds in het huisje. Alles is nog steeds zoals ze getrouwd zijn.

Het geitje is een geit geworden, die de familie ruimschoots van melk voorziet. Maar wat belangrijker is, ze hebben twee kinderen.

Een meisje Hilde, is de oudste, ze is negen jaar, een gezonde meid, die Geesje al een beetje kan helpen in de huishouding.

Dan is er ook nog een zoon geboren, Dirk, hij is nu twee jaar. Hij is ook gezond van lijf en leden, en begint nu te lopen.

Door de uitbreiding van het gezin moest de woning aangepast worden.

Er moest een kamer bij komen voor de kinderen.

Dat ging best, er was ruimte genoeg.

Ze hebben meteen een stenen voorgevel gebouwd, en twee ramen geplaatst dat is het huisje wel ten goede gekomen, het is nu ogenschijnlijk een echte woning.

Door de uitbreiding moest de geit naar het schuurtje verhuizen.

Het werk bij boer Bruns is voor Gart goed uitgekapt.

Hij is nu eerste knecht, dat brengt meer loon op, maar bovendien is hij de baas over twee andere knechts.

De oudste knecht is met werken gestopt, hij kon het niet meer opbrengen.

Bijna zijn hele leven heeft hij gewerkt op de boerderij.

Bruns heeft er een zeer goede knecht aan gehad. Hij had de man bij zijn afscheid een fiets aangeboden, een zeer duur cadeau, voor de begrippen in het dorp. Het werd alom gerespecteerd, maar zo was boer Bruns, een goed mens.

Toen werd Gart gevraagd om het werk van de vertrekkende man op te volgen, en dat heeft hij graag aanvaard. Hij moet nu samen met de boer het werk indelen, maar vaak laat Bruns het aan Gart over, hij heeft er een goede kijk op zegt Bruns.

En voor Gart verdient het ook beter. En zo zijn boer en knecht tevreden.

Het is wel hard werken op de boerderij, ook lange dagen, vooral in de zomer. Dan is men druk met het oogsten van het koren, de aardappelen moeten geroid worden. Al met al een zeer drukke tijd.

Maar aan werken is nog nooit iemand doodgegaan placht Gart steeds te zeggen.

En hij doet het zware werk met plezier.

En vooral nu, nu hij meer gaat verdienen, gaat het zware werk hem goed af.

Hij verdient nu meer, al is het nog geen vetpot, maar toch kan Geesje het merken in de huishouding. Ze koopt nu makkelijker dingen die ze nodig heeft, waar ze voorheen drie keer over moest denken.

Ze zijn tevreden, ze zijn gelukkig, en ze zijn dankbaar. 'Zo is het helemaal goed,' zegt Geesje, en Gart is het met haar eens.

Op een morgen als Geesje opstaat voelt ze zich niet goed.

Gart stuurt haar weer naar bed, ze gaat zonder tegenstribbelen weer liggen.

Gart gaat naar zijn werk, hij voelt zich een beetje ongerust over Geesje. Zo is ze helemaal niet, het zit niet in haar aard, om weer te gaan liggen. Maar ze voelt zich niet goed, dat weet hij zeker.

Als hij in de middag thuis komt om poolshoogte te nemen, ziet hij tot zijn grote blijdschap dat ze weer flink met het huishouden bezig is.

'Hoe voel je je nou?' vraagt hij. 'Beter als vanmorgen, het gaat wel weer,' zegt zij niet erg overtuigend, vindt Gart, zijn ongerustheid blijft.

De komende dagen is ze bij tijden goed, maar kan het ook gebeuren dat ze zich echt ziek voelt en weer in bed gaat. Maar ze laat het niet merken, dan maken ze zich maar ongerust.

Maar het blijft kwakkelen, ze heeft nu ook vaak last van duizelingen, ook daar rept ze niet over.

Een bezoek aan de dokter brengt geen opheldering

Later in het jaar zegt ze tegen Gart, dat ze in verwachting is.

'Oh, dat is het geweest,' zegt hij opgelucht.

Geesje zegt niets, maar ze voelt dat het niet goed is, ze ziet de toekomst donker in.

Later in het jaar wordt de kleine geboren.

Het is een gezonde jongen. Ze noemen hem Jan.

Geesje is snel weer op de been, en doet weer het huiswerk, maar ze blijft er moeite mee houden, ze is zeer snel moe.

Na weer een bezoek aan de dokter, krijgt ze te horen dat het wellicht bloedarmoede is. Ze krijgt pillen mee, en volgens de arts moet er nu snel verbetering komen

Geesje neemt de pillen in, maar van een verbetering is geen sprake, ze voelt zich eerder slechter dan beter. Ze is er nu van overtuigd dat het iets ergs is, maar ze blijft zich goed houden. Maar inwendig weet ze, ze is ernstig ziek.

Gart doet zijn werk op de boerderij nog steeds met plezier, alhoewel hij soms in een sombere stemming is.

Het gaat niet goed met zijn vrouw, dat heeft hij inmiddels wel gemerkt. En hij ziet ook wel dat het bergafwaarts gaat, heel langzaam gaat ze

achteruit. Hij maakt zich grote zorgen. Ze heeft het nu ook extra druk met de kleine.

Hilde helpt gelukkig mee het huiswerk te doen, maar die gaat ook nog naar school. En dat is voor zo'n jong meisje een zware belasting.

Als hij 's avonds thuis is praat hij er met Geesje over.

'Is het niet beter dat Hilde halve dagen naar school gaat, en de rest van de dag jou mee helpt met je werk? vraagt hij.

Geesje denkt na, dat zou ze heel graag willen. Maar Hilde mag zo graag naar school gaan, dan voelt ze zich ook weer bezwaard.

Maar na enkele weken zegt ze dat het goed is als Hilde haar helpt. Voorlopig halve dagen, dan zien ze wel weer.

De dominee komt op bezoek, dat heeft hij een buurvrouw laten weten.

Daar is Geesje erg blij mee, want naar de kerk gaan doet ze niet meer, ze heeft het te zwaar met het lopen, ze is te gauw moe.

Dat Hilde thuis blijft van school om haar te helpen vindt ze een goed idee. Dat geeft haar een rustig gevoel, hoewel ze liever had dat het niet nodig geweest zou zijn.

Uiteindelijk is besloten dat zij helemaal thuis blijft, Gart had dat toch liever.

Met de hoofdmeester is afgesproken, dat zij huiswerk gaat maken en dat Dirk het mee naar huis neemt en terug naar school brengt zodra dit

af is. Dan zal de meester het nazien, en het gecorrigeerde werk gaat weer naar Hilde.

Zo zal zij nauw bij het onderwijs betrokken blijven, ze is blij dat deze regeling is getroffen, ze mag graag leren. En naast het huishoudelijk werk is er altijd wel een ogenblik vrij om haar huiswerk te maken.

Maar voor haar komt de hulp aan moeder op de eerste plaats.

Het einde

Op de boerderij van Bruns is het tamelijk rustig. Het koren en de vruchten zijn van het land. Het koren is gedorst, en de vruchten zijn alle gescheept. Het wordt per schip afgevoerd naar de stad. Het was een drukke periode, en ze hebben met man en macht er aan gewerkt. Nu is het een rustiger tijd, nu moeten het gereedschap en de machines hun jaarlijkse onderhoud ondergaan.

Het werk kan binnen gebeuren, en dat is in deze koude periode wel zo plezierig.

Samen met twee knechts is Gart hier mee bezig. Het is geen zwaar werk en ze hebben alle tijd, ze kunnen rustig aan doen. Normaal zou de stemming goed zijn, maar in deze omstandigheden kan Gart niet uitbundig zijn

Het gaat niet goed met Geesje, ze komt het bed niet meer uit. Ze heeft vaak pijn, maar krijgt gelukkig pijnstillers. Ze hoeft niet te lijden.

Hilde doet nu het huiswerk, en ze heeft het er druk mee. Maar ze doet het graag en goed.

Elke avond als Gart van zijn werk komt staat het eten op tafel. Het valt voor zo'n jong meisje niet mee. Ze moet haar zieke moeder verzorgen, en de hele huishouden runnen. Er blijft maar weinig tijd over voor haar schoolopgaven. Maar ze maakt ze wel, en goed.

Dirk neemt ze mee naar school, waar de meester ze nakijkt, en weer mee terug geeft.

Ze is altijd weer benieuwd naar de uitslag, en steeds valt het haar mee, en is ze gelukkig met het cijfer dat de meester haar gegeven heeft.

Vader stoort er zich er niet aan, die is alleen maar met de ziekte van Geesje bezig.

Dit drukt een negatieve stemming op het gezin. Vooral de jongens worden erg beïnvloed door de verdrietige stemming van hun vader. Natuurlijk hebben ook zij verdriet, maar zij begrijpen het niet helemaal, en kunnen er ook niet constant aan denken, daar zijn ze nog te jong voor.

Gelukkig komt de dominee vaak, meestal elke week komt hij in de middag een keer langs.

Hier heeft Geesje veel steun aan, als hij geweest is leeft zij weer helemaal op.

Vandaag heeft Gart te horen gekregen van de dokter dat het voor Geesje een aflopende zaak is. Het is een kwestie van slechts een paar weken.

Het was beter dat hij het niet aan Geesje zou vertellen. Maar het is alsof zij dit gehoord heeft.

Ze roept Gart diezelfde dag, en zegt dat ze even met hem wil praten. Met zwakke stem zegt ze: 'lieverd, ik word niet weer beter, ik voel het, ik vind het erg voor jullie, maar ik heb er vrede mee. Ieder mens moet sterven, of hij jong is of oud, daar wordt niet om gevraagd. Mijn tijd is nu aangebroken. Ik weet niet hoe lang het nog duurt.' Dan valt ze in een diepe slaap.